

„אני לא ספרדי מיקצוסי – ואני לא מתחנך לאשכנזים – אני ישראלי חדש!“ מכריז הצייר והמורה לצליל

אין שום עוררין על זה. אני לא מתבייש בזה. יחד עם זה, אני לא מתגאה בזה, כמו שאני לא רוצה, שחבר שלי שנולד בגרמניה, יתגאה בזה או יתבייש בזה. או אני מזרחי – יפה. אבל כל החינוך שלי הוא מערבי, וכל הערכים שלי מערביים, וגם היהודים כמיוזרה, היו האינטלקטואלים, אז אני ישראל החדשה, בלי כל הניסיון הזה של העדתיות, עם התחייה המיוחדת ועל הכול שישט הזה. זה מגוחך בעיני, אני לא אוהב את זה, וזה גם שיקרי. גם זה סם להמונים, כמו סגן

אני אומר – הוא לא יפתור. להיפך. זו כריזת הדוגמה איך להשתיק את ההמון.

כישלון גנטי

לאיזו תרבות אני שייך? אני לא שייך לאף אחת משתי התרבויות האלה. אני התרבות החדשה של ישראל. אני תוצר של המדינה הזאת. אומנם לפי דארווין אני איש מיוזרה.

השקעתי את כל החיים בעבודה ובלימודים, ישפטו אותי לפי ההישגים שלי. אחר־כך התברר לי שהוויכוח ביני ובין דן הופנר, שאז היה מנהל בצלאל, הוא לא על רקע ארמיניסטרטיבי, אלא על רקע תרבותי. פניתי למבקר המדינה, נבנצאל, שאמר לי שהוא ככלל קרוב ממשפחה של הופנר, אז פלא שהטיפול נמשך שלוש שנים? מה זה רקע תרבותי? פשוט מאוד. בצלאל כמותה תקופה היה מנהל על רקע תרבותי-גרמני. כל ה„סקול“ של בצלאל היה גרמני. היתה תקופה שלא

מורה ב„צלאל“ כאן נראה פנחס כהן־גן בחדר הציור באקדמיה לאמנות. בצלאל בירושלים, שם הוא מלמד ציור, כשלידו שלד של גוף אדם המשמש לצורכי הדגמה. יחסיו של כהן־גן עם בצלאל לא היו חלקים תמיד

חברה באנגליה זוהי תמונת עירום של קליר צ'מברליין, בת־דודו של מי שהיה ראש ממשלת אנגליה, נוויל צ'מברליין. פנחס כהן־גן פגש אותה בלונדון, שם הוא למד ציור אחרי שקיבל מילגה. קליר ביקרה בישראל אצל כהן־גן. החינוך שקיבלתי הוא מערבי, אומר כהן־גן.

לדעתי, המימסד וגם האינטלקטואלים, לא חושבים איך ליצור מערכת חברתית ישראלית חדשה. התוצאה היא שיש כל מיני בריתות מגוחכות. יש ברית יוצאי רוסיה ויש ברית יוצאי צפון־אפריקה וישראלים וישראלים יפהפיה. הכל דברי מניפולאטיביים שמוכיחים כמה המצוינות קיצוני. אם צריכים כל יום בבוקר לחתום על אמנה חברתית חדשה, שו ושוב. זה הופך את הכל לפארסה. אני, כל יום, צריך לומר שאני אחי איתך בשלום, אז זה סימן שאנחנו ל חיים בשלום.

ראשי־הממשלה. אתה בא לאחד ואומר לו – אתה מפגר, וזה טוב. תמשיך להיות מפגר כי יש לך היסטוריה טובה, ואתה בכל אופן שווה משהו. האדם הזה לא מתפתח. אתה שומר אותו ברמה נמוכה, כמו חיה. שתי התרבויות הן אלה: אחת של העבר, אשכנזית. לדעתי היא עכשווית בגסיסה. החלוצים היו אשכנזים והיה תהליך היסטורי, וכמו כל תהליך היסטורי, זה נגמר. הם לא רגאו להמשך. התוצאה היא שמביאים את יעקב חזן לטלוויזיה שוב ושוב, אבל מה שאנחנו רואים הוא שמנהיג מפ"ם מנותק מהמציאות. האדם הזה לא יודע על מה הוא מדבר, ובשבילו ישראל זה המודל של שנות החמישים. אבל המדינה עברה את זה כבר מזמן. התרבות השנייה עוד לא קיימת ממש. היא תרבות מיוזרה בתהוות. תרבות חדשה.

למה נטפלים אלי? אני לא יודע אולי מפני שאני עושה אמנות חדשה ואולי מרגיזה. ואני לא כפוף לשון קליקה, וזה מעורר זעם של כל מיני ראשי קבוצות. פעם מרגיז אותם שאנן תיאורטיקן ואני כותב, ופעם מרגיז אותם שיש לי הרבה תערוכות. או זה מעלים נגדי את העניין הזה, שאנן כאילו ספרדי מיקצוסי. ואם זה לא מספיק, אז אני אמריקאי בשבילים. אבל כבר לא איכפת לי. כבר הרס אותי לגמרי. אני תמה שאני מחזיק מעמד, למרות כל הבעיות החברתיות אין לי מישפחה. ניתקתי את עצמי מהמישפחה המקורית שלי, ולא הקמת אחרת. מבחינת ההורים שלי, אם אני לא מתחתן ואין לי צאצאים, אני כישלון. לפי דארווין, אני כישלון או אין לי צאצאים. כישלון גנטי. ומאחר שכבר הרסו אותי, לא איכפת לי. מה אתם רוצים? תחליטו כבר מן אתם רוצים. ספרדי לא טוב. ישראל לא טוב. צנחן לא טוב. מה טוב? מן טוב? אמריקאי טוב? שיהיה אמריקאי אני אמריקאי? אני חי בירושלים, לא בניו־יורק. אבל לא איכפת לי. יש לי פילוסופיה של המשפחה. אני חי לפיה אני יותר נמוך מהערכים בגרה שמרכיבים אותם. הם לפחות מבעיריני צמיגים וזורקים אבנים. אני אפילו אר זה לא עושה. אני הולך עד הסוף כשיטה של גנדי. אתם רוצים להרוס אותי? בבקשה. תהרסו.

נער בקריית־ביאליק את שנות ילדותו ריכז פנחס כהן־גן בקריית־ביאליק שליד חיפה. נערותו בילה כהן־גן בקריית־ביאליק שליד חיפה.

ילד במקנס פנחס כהן־גן הוא הילד במקנס בכור במישפחה, שמוצאה ממקנס שבמרוקו. כאן הוא נראה עם אחיו ואחיותיו.

היה מורה בבצלאל שלא דיבר גרמנית. במילחמה שלי אז נגר בצלאל רציתי ללכת על הדרך הקרה. בצניעות המקובלים. לא הפגנות ולא תנועות מחאה ולא כותרות כעיתונים. חשבתי שיש מדינה, ויש צדק, והם אומרים שיש תקלה ארמיניסטרטיבית, אז בבקשה – שיברקו את התקלה הארמיניסטרטיבית. אבל זה לא היה כדיוק ככה. בינתיים, עברתי וציריתי ועשיתי תערוכות. פיתחתי תיאוריות על האמנות, וגם תיאוריות חברתיות. הסקתי גם מסקנות מסויימות. היום יש פה שתי תרבויות. צריך להודות בזה. וזה בלי שום קשר להשכלה. אפילו אתה משכיל ואפילו אתה סופר־מיקצוסי בשטח שלך, יש פה שתי תרבויות ושני סוגים של מנטאליות, וכל הניסיונות לפתור את זה על־ידי שיפורים ועידודים, הם לא יעזור כלום. יותר טוב לראות את הדברים מבחינה מדינית, ולא לנסות לטייח ולייפות. גם סגן ראשי־הממשלה לא יפתור את הבעיה. הנה, באים ואומרים – יש לנו סגן ראשי־הממשלה שהוא יוצא כריזק והוא יפתור לנו. אז